

Een spanning waart door de Bolivariaanse revolutie in Venezuela. Die spanning is maar heel onlangs aan de oppervlakte gekomen, meer bepaald tijdens de herverkiezing van Hugo Chavez in december 2006. Hij verkondigde dat er 5 motoren zijn om het land vooruit te sturen naar het "socialisme van de 21ste eeuw". Hij riep op voor de oprichting van een nieuwe verenigde socialistische partij om die overgang te organiseren. Het gaat hier om de spanning tussen de antineoliberale en anti-imperialistische verwezenlijkingen van de revolutie - en die zijn er ontegensprekelijk - en de socialistische beloftes. En die zitten nog in het stadium van beloftes.

De diepgaande structuurhervormingen in Venezuela, de reële breuk met Washington maken van het Bolivariaanse proces een lichtpunt voor de altermondialistische bewegingen en de internationale linkerszijde. Het is vooral deze consistente antineoliberale houding van Hugo Chavez die hem een daverend applaus opleverden op het Wereld Sociaal Forum van Porto Alegre in 2005, zelfs vooraleer hij zich uitsprak voor het socialisme.

De invloed van Venezuela gaat veel verder dan Latijns-Amerika en de traditionele solidariteitsmilieus in Europa en Noord-Amerika. Twee voorbeelden illustreren dat. In Indonesië maakt de nieuwe linkse partij Papernas uitvoerig referenties naar Venezuela om haar programma te verdedigen. Dat programma stelt een herstel voor van de nationale soevereiniteit op de natuurlijke rijkdommen en voor de economische ontwikkeling van het land. Het tweede voorbeeld komt uit Egypte, waar het gebruikelijk is dat marktkramers in Cairo hun dadels een naam geven van een bekend figuur. Na de oorlog in Libanon vorig jaar valt het op dat de meest bittere dadelsoorten de naam dragen van "Bush, Blair of Olmert". De zoetste en beste dadels daarentegen worden vaak "Nasrallah" genoemd, de leider van de Libanese Hezbollah. Maar andere zoete dadelsoorten kregen de naam "Chavez". De Venezuelaanse leider heeft inderdaad zijn ambassadeur teruggeroepen uit Israël als protest tegen de agressie en is daarmee razend populair geworden. Dit toont simpelweg aan dat tientallen miljoenen mensen zich herkennen in de harde oppositie van Venezuela tegen het Imperium.

De strategische kwestie op de dagorde

Onlangs heeft het revolutionaire proces in Venezuela een nieuw elan gekregen. Dat begon in 2005 toen Chavez iedereen uitnodigde om na te denken over het socialisme van de 21ste eeuw. Die discussie zet zich meer dan ooit verder. In december 2006 werd de strijd voor het socialisme de belangrijkste uitdaging voor Venezuela in de komende periode. Dit is natuurlijk een beslissend gevecht, voor Venezuela, maar ook op internationaal vlak.

Het is belangrijk voor mensen zoals wij, die militeren in landen waar het woord socialisme verdwenen was uit de politieke woordenschat. Het wordt terug mogelijk om over socialisme te spreken zonder de indruk te geven dat we van een andere planeet komen. Venezuela is vandaag een groot laboratorium geworden om te experimenteren wat een socialistische democratie werkelijk kan betekenen in de 21ste eeuw. Het Nicaragua van de jaren 80 had dezelfde voorbeeldfunctie.

Maar welke strategie is nodig om tot een nieuw socialisme te komen? Sommige van deze strategische kwesties worden op een theoretisch niveau bediscussieerd. Een belangrijk debat vond plaats tussen Daniel Bensaid, Antoine Artous, Alex Callinicos en anderen, gepubliceerd in Critique Communiste van de Franse LCR. Eén van de centrale kwesties is: betekent een socialistische revolutie en de opbouw van een nieuw staatstype in de huidige omstandigheden noodzakelijkerwijze een cruciaal, explosief moment, waar het oude staatsapparaat vrij plotseling verdwijnt, als gevolg van een algemene staking? Of kan dit langer duren in de tijd, met een langere militaire strijd? Of is het mogelijk dat nieuwe staatsstructuren het licht zien naast of zelfs binnenin de oude staat, die de belangen van de oude dominante klasse verdedigt?

Deze kwestie is van beslissende aard voor de Bolivariaanse beweging in Venezuela. Het politiek proces in Venezuela kan beschreven worden als een nationale, antiliberale en anti-imperialistische revolutie. Daarbinnen is een socialistische revolutie bezig. Paradoxaal genoeg kristalliseren beide aspecten zich in de persoon van Chavez. Het revolutionaire proces is begonnen met een vrij conventionele verkiezingsoverwinning in 1998. Chavez had de steun van brede volkslagen en tot de staatsgreep van 2002 werd er niet veel gedaan om buiten het bestaande institutionele kader te stappen. De Bolivariaanse grondwet van 2000 heeft zeker een aantal institutionele hervormingen doorgevoerd en vele paragrafen zijn radicaal wat betreft parti-cipatieve democratie en het belang van de menselijke behoeften, maar de basisprincipes worden niet in vraag gesteld: de representatieve democratie of het privé-bezit. Tot op een zeker punt is die grondwet de uiting van de klassenalliantie die Chavez aan de macht bracht.

Maar sinds de opstand tegen de staatsgreep van 2002 en meer bepaald sinds de strijd tegen de patronale lock-out einde 2002, merken we een grote massa-mobiliteit, de missies, de comités, enkele sporadische ervaringen van arbeiderscontrole, enkele coöperatieven en ook de opkomst van gemeenteraden. Deze beginnen buiten het kader van de oude burgerlijke staat te functioneren. Maar de centrale staatsmacht in Venezuela - met inbegrip van de presidentiële zetel - blijven "vastgepind" binnen de oude administratieve structuren. Het probleem voor de Bolivariaanse beweging - en misschien voor de meeste revolutionaire bewegingen in de wereld vandaag - is te weten hoe het bestaande staatsapparaat moet omzeild worden. In het geval van Venezuela is het ene probleem verbonden met het andere: hoe kan een collectieve leiding zich ontwikkelen en zich losmaken van de betutteling van een revolutionaire "caudillo", hoe integer en bekwaam hij ook moge zijn. Chavez zelf heeft trouwens de noodzaak hiervan erkend.

Arbeiders medebeheer en gemeentelijke democratie

Twee recente ontwikkelingen in Venezuela lijken een oplossing aan te geven. Sinds 2005 wordt in enkele bedrijven het medebeheer met arbeiderscontrole toegepast. Het meest gekende voorbeeld is de aluminiumfabriek ALCASA in Guayana stad. De ervaring blijft zeer miniem en wordt slechts beperkt toegepast en het is goed mogelijk dat de centrale directie er een einde aan stelt. Chavez heeft hiervan amper melding gemaakt in zijn redevoeringen, maar tot nu toe biedt deze ervaring een radicaal alternatief voor het oude regime. Recenter is er ook de oproep voor een Verenigde Socialistische Partij, de "meest democratische partij die Venezuela ooit gehad heeft" en "de revolutionaire explosie van gemeentelijke macht". Chavez noemt dit laatste de vijfde en meest belangrijke motor van de overgang van Venezuela naar het socialisme van de 21ste eeuw.

Dit lijkt een oude waarheid te bevestigen: de oplossing kan enkel liggen in een radicale uitbreiding van de democratie naar alle segmenten van het sociale leven. Dat is in laatste instantie de essentie zelf van het socialisme. De collectieve eigendom van de productiemiddelen is nutteloos als ze niet

gepaard gaat met een democratische controle op de economie.

President Chavez beschreef op 8 januari jl. het belang van de gemeenteraden: "We moeten eerst bij wet een soort plaatselijke, regionale en nationale confederatie oprichten. De oude burgerlijke staat is nog steeds aanwezig, we moeten die stuk voor stuk ontmantelen en in de plaats daarvan moet de gemeentelijke staat komen, de socialistische staat, de bolivariaanse staat, een staat die in staat is de revolutie tot een goed einde te brengen. Bijna alle staten zijn gecreëerd om revoluties te verhinderen. Onze taak bestaat erin een contra-revolutionaire staat om te vormen tot een revolutionaire staat."

Dat is natuurlijk een ambitieus project! De gemeenteraden brengen tussen 200 en 400 families samen om te discussiëren over plaatselijke uitgaven en ontwikkelingsplannen. Dat is een belangrijk instrument om zich te ontdoen van de burgerlijke staat. In theorie bestaan er al 18000 gemeenteraden, maar 30000 hadden er al moeten bestaan. De meeste zijn zich nog aan het organiseren.

Problemen

Maar de huidige opvatting van de gemeenteraden stelt twee problemen. Ze zijn niet volledig autonoom en ze hebben geen echte beslissingsmacht over de budgetten. De budgetten worden vastgelegd door de presidentiële commissie voor de gemeenteraden. Daarom is de oproep om een nieuwe Verenigde Socialistische Partij op te richten PSUV zo belangrijk. Dat kan een middel zijn om de afhankelijkheid van één leider te verminderen, maar op voorwaarde dat de partij zeer open en democratisch functioneert en geen instrument wordt om de al genomen beslissingen uit te voeren. De PSUV is een uitdaging voor vele kleine marxistische partijtjes. De Partij Revolutie en Socialisme PRS, die belangrijke leiders van de vakbondscentrale UNT omvat, is verdeeld over deze kwestie. De meest bekende leiders van de PRS vervoegden de PSUV, terwijl anderen beslisten er buiten te blijven.

Onze mening is dat zij die de PSUV vervoegd hebben gelijk hebben, omdat dit een gelegenheid is die niet mag gemist worden en omdat er een reëel gevaar bestaat dat het project van de PSUV wordt in handen genomen door vroegere bureaucraten. De revolutionairen moeten volop hun plaats opeisen binnen de PSUV om ervoor te zorgen dat de PSUV heel democratisch is en geen vertegenwoordigers van de Venezolaanse kapitalistische klasse bevat. Deze situatie lijkt sterk op die van Brazilië in de jaren 80 toen de Braziliaanse afdeling van de IVe internationale van de PT een partij probeerde te maken "zonder chefs" met een maximum aan interne democratie, met tendensrecht, een proportionele vertegenwoordiging van de minderheden in de leiding, een quota van 30% vrouwen, enz. Dat gevecht werd gewonnen en dat maakte dat de PT minstens 10 jaar lang een lichtbaken was voor de internationale linkerzijde.

Drie uitdagingen

Samengevat staat het revolutionaire proces in Venezuela voor drie grote uitdagingen op korte en middellange termijn:

Kan de nieuwe partij een echte revolutionaire massa-partij worden? Dat betekent wel dat er veel ruimte moet zijn voor pluralisme en democratie binnen de partij om de activiteiten van de arbeidersklasse (in de brede zin van het woord) en andere sectoren van de samenleving in Venezuela te organiseren en te coördineren.

Zal het mogelijk zijn de voorbeeldige ervaring van arbeiders medebeheer met arbeiderscontrole uit te breiden naar andere sectoren van de bevolking en naar andere sectoren van de privé en de openbare sector? Zullen ze in staat zijn de band te leggen met de gemeenteraden en andere vormen van territoriale macht? Zullen de nieuwe gemeenteraden in staat zijn echte centra te worden van volksmacht met beslissingsmacht over de budgetten en over ontwikkelingsplannen? Zullen deze

organen zich op nationaal vlak kunnen verenigen om een nieuw type staat op te richten die de volkse belangen verdedigt?

Met andere woorden: de onmiddellijke uitdaging is er een van democratie. De uitdaging is een radicale uitbreiding van de participatieve democratie in elke hoek van het land. Dat is altijd een essentieel onderdeel geweest van het socialistische project, voor, tijdens en na de 21ste eeuw: een uitdieping zonder voorga van democratische rechten. Onder dat gezichtspunt is de kwestie van de nationalisatie en de onteigening van het privé-kapitaal een natuurlijk gevolg, eerder dan een voorafgaandelijke voorwaarde. Vanaf het moment dat het kapitaal niet meer gecontroleerd wordt door de kapitalisten en ontworpen is aan de democratische beslissingen van de werkmensen en van de gemeenschap, op plaatselijk en op nationaal vlak, houdt het kapitaal op een privé-kapitaal te zijn en begint het te gehoorzamen aan een andere logica, die van de menselijke behoeften en de behoeften van het leefmilieu. De weg die afgelegd wordt tussen die twee punten maakt deel uit van de theorie van de permanente revolutie, een theorie die bijna een eeuw geleden het daglicht zag.